

ЗАТВЕРДЖУЮ

В.о. начальника Кременчуцького ліцею
з посиленою військово-фізичною
підготовкою Полтавської обласної ради

_____ О.Г.Палагута

«___» лютого 2019 року

ІНСТРУКЦІЯ

ДЛЯ ПРОВЕДЕННЯ ВСТУПНОГО ІНСТРУКТАЖУ ПРАЦІВНИКІВ КРЕМЕНЧУЦЬКОГО ЛІЦЕЮ З ПОСИЛЕНОЮ ВІЙСЬКОВО-ФІЗИЧНОЮ ПІДГОТОВКОЮ ПОЛТАВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ З ПИТАНЬ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ

1. Ця Інструкція регулює порядок виконання вимог цивільного захисту в Кременчуцькому ліцеї з посиленою військово-фізичною підготовкою Полтавської обласної ради (далі – Ліцей) та є обов'язковою для виконання всіма працівниками. У питаннях, не врегульованих нею, слід керуватися Кодексом цивільного захисту України та іншими нормативно-правовими актами у сфері цивільного захисту, вимогами інструкцій (правил) з охорони праці і безпеки життєдіяльності.

2. Працівники ліцею мають дотримуватися загальних вимог законодавства України з питань цивільного захисту, інструкцій (правил) з охорони праці і безпеки життєдіяльності та цієї інструкції, а також виконувати видані відповідно до чинного законодавства приписи посадових осіб органів державного нагляду у сфері цивільного захисту та техногенної безпеки.

3. Усі працівники повинні бути ознайомлені з інструкцією з питань цивільного захисту, проходити навчання діям та способам захисту в разі виникнення аварій та надзвичайних ситуацій техногенного і природного характеру, про що в журналі реєстрації вступного інструктажу з питань цивільного захисту робляться відповідні записи.

4. За результатами інструктажів та навчань працівники навчального закладу повинні:

- знати та вміти виконувати встановлені на території закладу вимоги стосовно власної безпеки та безпеки життєдіяльності в ліцеї;

- знати причини та характер потенційної небезпеки, яку несуть електричне устаткування і мережі, несправне обладнання, мережі тепло- та водопостачання;

- знати телефони оперативних чергових аварійно-рятувальних формувань, у разі виявлення порушень негайно повідомляти їх про можливу небезпеку:

тел. 101 – аварійно-рятувальна служба ДСНС;

тел. 1563, 74-39-88, 74-39-84 – диспетчер відділу оперативного контролю за станом в місті;

- знати правила поведінки при виникненні аварій та надзвичайних ситуацій техногенного і природного характеру, не припускати дій, які можуть призвести до виникнення аварій та надзвичайних ситуацій;

- знати і дотримуватись правил експлуатації автотранспортних засобів, механізмів, устаткування, обладнання;

- знати основні заходи та способи захисту від шкідливого впливу небезпечних речовин та наслідків надзвичайних ситуацій техногенного характеру, порядок надання домедичної допомоги потерпілим, правила користування засобами радіаційного, хімічного та колективного захисту.

5. Джерелами небезпечних і шкідливих чинників можуть бути:

- нерегламентовані режими роботи технологічного (навчального) обладнання, транспортні засоби, механізми, обладнання, деталі та вироби, що рухаються;

- устаткування, що працює під тиском;

- електромережі, електрифіковане устаткування та інструменти;

- інженерні комунікації;

- роботи, що призводять до психофізіологічних перевантажень;

- помилкові дії працівників;

- аварії та надзвичайні ситуації техногенного характеру;

- надзвичайні ситуації природного характеру.

6. **Аварією** треба вважати небезпечну подію техногенного характеру, що спричинила ураження, травмування населення або створює на окремій території чи території закладу загрозу життю або здоров'ю населення та призводить до руйнування будівель, споруд, обладнання і транспортних засобів, порушення виробничого або транспортного процесу чи спричиняє наднормативні, аварійні викиди забруднюючих речовин та інший шкідливий вплив на навколишнє природне середовище. **Виробнича аварія** - це раптова зупинка роботи або порушення устанавленого процесу виробництва на об'єкті, яка призводить до пошкодження або знищення матеріальних цінностей, травмування або загибелі людей.

7. **Надзвичайною ситуацією** є обстановка на окремій території чи суб'єкті господарювання або водному об'єкті, яка характеризується порушенням нормальних умов життєдіяльності населення, спричинена катастрофою, аварією, пожежею, стихійним лихом, епідемією, епізоотією, епіфітотією, застосуванням засобів ураження або іншою небезпечною подією, що призвела (може призвести) до виникнення загрози життю або здоров'ю населення, великої кількості загиблих і постраждалих, завдання значних матеріальних збитків, а також до неможливості проживання населення на такій території чи об'єкті, провадження на ній господарської діяльності.

8. У разі виникнення аварій та надзвичайних ситуацій техногенного і природного характеру працівники зобов'язані діяти впевнено і спокійно, не панікувати, точно й оперативно слідувати вказівкам адміністрації ліцею, осіб, відповідальних за цивільний захист, протипожежну безпеку, охорону праці і безпеку життєдіяльності, а також представників аварійно-рятувальних, пожежних, медичних підрозділів.

9. Для забезпечення оперативності оповіщення адміністрації та працівників ліцею щодо виникнення надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру розроблені схеми оповіщення, які затверджені начальником ліцею. План-схеми оповіщення розміщені на поверххах навчальної будівлі ліцею в доступних місцях.

Інформація про аварії, надзвичайні ситуації техногенного і природного характеру, загрозу стихійного лиха доводиться органами місцевого самоврядування, обласним (міським) управлінням з питань надзвичайних ситуацій і цивільного захисту населення, територіальним управлінням ДСНС до відома начальника ліцею через секретаря або особу з питань цивільного захисту ліцею.

Адміністрація та працівники навчального закладу за наказом начальника ліцею оповіщаються через секретаря телефоном.

10. У випадку виникнення аварії або пожежі **кожен працівник повинен:**

- Припинити роботу.
- Якнайшвидше сповістити про аварію (пожежу) керівника та відповідальну посадову особу.
- За необхідності викликати аварійно-рятувальні (пожежну, медичну тощо) служби.
- Приступити до ліквідації (локалізації) аварії (пожежі) наявними засобами.

11. Працівники, які входять до складу об'єктових формувань цивільного захисту ліцею, у разі виникнення аварій та надзвичайних ситуацій повинні прибути на пункт збору формувань та прийняти участь у локалізації й ліквідації аварії.

12. На випадок виникнення надзвичайної ситуації, пов'язаної із загрозою або початком забруднення повітря хімічно небезпечною чи радіоактивною речовиною працівники ліцею підлягають укриттю в підвальних приміщеннях навчальної будівлі.

13. У разі дій щодо локалізації (ліквідації) аварійної ситуації (аварії) потрібно:

- організувати оповіщення і зустріч підрозділів аварійно-рятувальних та інших служб, забезпечити узгодженість дій персоналу навчального закладу і підрозділів аварійно-рятувальної, медичної та інших служб;

- у випадку необхідності організувати евакуацію працівників і ліцеїстів, а також матеріальних цінностей і обладнання.

14. Якщо того вимагає характер аварійної ситуації (аварії), особи, які задіяні в оповіщенні, локалізації та ліквідації аварійної ситуації чи аварій, повинні використовувати спеціальний одяг та взуття, промислові засоби захисту органів дихання.

15. Дії у разі виникнення аварій та надзвичайних ситуацій техногенного характеру.

Надзвичайні ситуації техногенного характеру виникають, як правило, на потенційно, техногенно небезпечних виробництвах. До них належать в першу чергу хімічно небезпечні, радіаційно небезпечні, вибухо - та пожежонебезпечні об'єкти, а також гідро небезпечні об'єкти.

Надзвичайні ситуації техногенного характеру класифікуються за такими основними ознаками:

- за масштабами наслідків (об'єктового, місцевого, регіонального і загальнодержавного рівня);

- за галузевою ознакою (надзвичайні ситуації у сільському господарстві; у лісовому господарстві; заповідній території, об'єкти особливого природоохоронного значення; у водоймах; матеріальних об'єктах - об'єктах інфраструктури, промисловості, транспорті, житлово-комунального господарства тощо).

Внаслідок техногенних аварій та катастроф складається надзвичайна ситуація, раптове виникнення якої призводить до значних соціально-екологічних і економічних збитків, виникає необхідність захисту людей від дії шкідливих для здоров'я факторів, проведення рятувальних, невідкладних медичних і евакуаційних заходів, а також ліквідації негативних наслідків, які сталися.

Техногенна надзвичайна ситуація - це стан, при якому внаслідок виникнення джерела техногенної надзвичайної ситуації на об'єкті, визначеній території або акваторії порушуються нормальні умови життя і діяльності людей, виникає загроза їх життю і здоров'ю, завдається шкода майну населення, економіці і довкіллю.

Про загрозу та виникнення надзвичайних ситуацій радіоактивного, хімічного, бактеріологічного зараження, катастрофічного затоплення та інших видів небезпеки адміністрація ліцею отримує інформацію від органів місцевого самоврядування, обласного (міського) управління з питань надзвичайних ситуацій і цивільного захисту населення, територіального управління ДСНС, обласного (міського, районного) штабу цивільного захисту (ЦЗ) по телефонному зв'язку, радіо, телебаченню.

15.1. Аварії на атомних енергетичних установках та радіоактивне забруднення та зараження місцевості.

Виникнення аварій (катастроф) на атомних енергетичних установках може призвести до радіоактивного зараження повітря і довкілля, що становить серйозну небезпеку для населення усієї України.

Радіаційно небезпечними об'єктами для населення України є:

- атомні електростанції;
- об'єкти господарської діяльності, які використовують у виробничій та іншій діяльності прилади та устаткування на основі радіоізотопів.

Оповіщення про аварію (катастрофу) на радіаційно небезпечному об'єкті проводить обласний штаб ЦЗ, управління з питань надзвичайних ситуацій і цивільного захисту населення області. З цією метою по обласній (міських і районних) радіотрансляційній мережі передається спеціальне повідомлення. Дублювання повідомлення здійснюється за допомогою радіо, телебачення і рухомих звукомовних установок, а також інформація про надзвичайну ситуацію доводиться до працівників адміністрацією ліцею.

Дії при оповіщенні про радіоактивне зараження навколишнього середовища.

Отримавши повідомлення про небезпеку радіоактивного зараження, необхідно негайно надіти протигаз або респіратор, а при їх відсутності - ватно-марлеву пов'язку та йти в захисне приміщення.

Якщо захисна споруда знаходиться далеко або відсутня і у працівника немає протигазу, слід залишатись у приміщенні. Слід увімкнути радіоточку (радіоприймач, телевізор) для прослуховування інформаційних повідомлень управління з питань надзвичайних ситуацій та цивільного захисту населення області (міста), закрити вікна, двері, вентиляційні отвори (люки), виконати герметизацію приміщення.

З метою захисту від дії радіонуклідів необхідно з моменту отримання повідомлення про радіоактивне зараження негайно розпочати проведення йодної профілактики. Для цієї мети протягом 7 днів кожний день необхідно приймати по 1 пігулці (0,25 г) йодистого калію і давати дітям віком до 2 років 1/4 пігулки, дітям віком від 2 до 14 років - половину пігулки. Пігулки необхідно придбати в аптеці або отримати в лікувально-профілактичному закладі в перші години після аварії (катастрофи). Можна використати йодистий калій з аптечки індивідуальної АІ-2.

Йодну настойку можна приготувати самому: 3-5 крапель розчину йоду на склянку води, дітям віком до 2 років - 1-2 краплі.

Якщо за умовами радіаційної обстановки подальше перебування людей у споруді (на вулиці) небезпечно, тоді проводиться евакуація населення. Необхідно постійно слідкувати за повідомленнями управління з питань надзвичайних ситуацій та цивільного захисту населення області (міста). Уточнити час початку евакуації, місце подання автотранспорту. Залишаючи квартиру (будинок), вимкнути джерела електроенергії, взяти з собою документи, гроші, необхідні речі, вдягнути протигаз (респіратор або змочену ватно-марлеву пов'язку), накидку або плащ, гумові чоботи.

Після прибуття до нового місця проживання, необхідно провести дезактивацію засобів захисту органів дихання, одягу, взуття і санітарну обробку покривів шкіри на обладнаному санітарному обмивочному пункті (СОП) або самостійно. Самостійна обробка полягає у видаленні радіоактивних речовин з відкритих часток шкірних покривів тіла, одягу, взуття і засобів захисту. Послідовність дії така: зняти накидку (плащ, пальто і т. д.) і, ставши спиною проти вітру, витрусити її. Після того повісити одяг на перекладину (мотузку) і віником (щіткою) змести з неї радіоактивний пил.

Після цього потрібно почистити взуття щіткою або будь-яким підручним засобом і вимити водою. Після цього обробити відкриті частини шкіри водою або розчином з індивідуального протихімічного пакету (ППП-8). Для обробки шкіри можна використовувати сухі тампони, рушник.

У подальшому проводиться повна санітарна обробка на мийних пунктах (бані, пральні і т. д.) з заміною одягу.

Перед початком проведення санітарної обробки і після неї необхідно пройти дозиметричний контроль.

15.2. Аварії (катастрофи) на хімічно небезпечних об'єктах.

Найбільшу небезпеку для населення становлять аварії на хімічно небезпечних об'єктах, які виробляють, використовують у технологічному процесі виробництва, зберігають та транспортують аміак, азотну, сірчану кислоту, сірчаний ангідрид та хлор. Аварії (катастрофи) можуть супроводжуватись викидом (вилівом) небезпечних хімічних речовин в атмосферу і на поверхню ґрунту. Вдихання зараженого повітря може призвести до ураження органів дихання, а також очей, шкірних покривів та інших органів.

Найбільш розповсюдженими хімічно-небезпечними речовинами в Україні є хлор, аміак, різні хімікати, пестициди, кислоти та інші хімічні сполуки.

ХЛОР - це газ зеленувато-жовтого кольору з різким задушливим запахом. Важчий за повітря. При випаровуванні і з'єднанні з парою води в повітрі стелиться над землею у вигляді туману зеленувато-білого кольору, може проникати в нижчі і підвальні приміщення будинків і споруд. При виході в атмосферу з несправних ємностей димить. Пара сильно подразнює органи дихання, очі і шкіру.

Ознаки отруєння: різка біль у грудях, сухий кашель, блювання, порушення координації руху, задуха, різь в очах, слезотеча. При вдиханні великих концентрацій можлива смерть.

Засоби індивідуального захисту: цивільні протигазу усіх типів, камери захисні дитячі, а при їх відсутності — ватно-марлева пов'язка або рушник, попередньо змочені водою або 2%-вим розчином питної соди.

АМІАК - це безбарвний газ із різким задушливим запахом. Легший за повітря. Добре розчиняється у воді. При виході в атмосферу з несправних ємностей димить. Небезпечний при вдиханні. Пара сильно подразнює органи дихання, очі і шкіру.

Ознаки отруєння: прискорене серцебиття, порушення частоти пульсу, нежить, кашель, різь в очах і слезотеча, важке дихання, а при тяжкому отруєнні - нудота і порушення координації руху, маревний стан. При високих температурах можлива смерть.

Засоби індивідуального захисту на об'єктах, що використовують аміак: промислові марки КД і М, ізолюючі і киснево-ізолюючі протигазу. При їх відсутності - ватно-марлева пов'язка або рушник, попередньо змочені водою або 5% розчином лимонної кислоти.

Дії при оповіщенні про хімічне зараження.

Отримавши інформацію про викид в атмосферу ХНР і про небезпеку хімічного зараження, необхідно надіти засоби індивідуального захисту органів дихання, найпростіші засоби захисту шкіри (плащі, накидки) і покинути район аварії.

Якщо засоби індивідуального захисту відсутні і вийти з району аварії неможливо, слід залишатися у приміщенні, включити гучномовець місцевого радіомовлення (радіоприймач, телевізор); чекати повідомлень управління з питань надзвичайних ситуацій та цивільного захисту населення (міста, області). Щільно закрити вікна і двері, димоходи, вентиляційні люки. Вхідні двері завісити шторою, використовуючи ковдри і будь-які щільні тканини. Заклеїти щілини у вікнах і стики рам плівкою, лейкопластиром або звичайним папером від проникнення у приміщення парів (аерозолів) ХНР.

Залишаючи квартиру (будинок), виключити джерела електроенергії, взяти з собою особисті документи, необхідні речі, одягнути протигаз або ватно-марлеву пов'язку, накидку або плащ, гумові чоботи.

Виходити із зони хімічного зараження у бік, перпендикулярний напрямку вітру. Слід обходити переходи через тунелі, яри, лощини - у низьких місцях може бути висока концентрація ХНР.

Почувши розпорядження про евакуацію, слід бути уважним до вказівок управління з питань надзвичайних ситуацій та цивільного захисту населення області (міста) і ретельно виконувати їх.

При евакуації транспортом уточнити час і місце посадки.

Не запізнюватися і не приходити раніше призначеного строку. Необхідно попередити про евакуацію і від'їзд оточуючих.

Вийшовши із зони зараження, зняти верхній одяг і провітрити його на вулиці, прийняти душ, умитися з милом, ретельно вимити очі і прополоскати рот. При підозрі на ураження сильнодіючими отруйними речовинами виключити будь-які фізичні навантаження, прийняти велику кількість пиття (чай, молоко і т. д.) та звернутися до медичного працівника або в медичний заклад.

15.3. Пожежі.

Пожежа являє собою неконтрольоване горіння поза спеціальним осередком, що завдає моральних і матеріальних збитків, а іноді призводить і до загибелі людей. Пожежна безпека повинна забезпечуватися шляхом проведення організаційних, технічних, медичних та цілого ряду інших заходів, спрямованих на попередження пожеж, забезпечення безпеки людей, зниження можливих майнових витрат і зменшення негативних екологічних наслідків у разі їх виникнення, створення умов для швидкого виклику пожежних підрозділів та успішного гасіння пожеж.

У разі виникнення пожежі працівники повинні негайно повідомити про це пожежно-рятувальну службу за телефоном "101" і адміністрацію закладу та розпочати ліквідацію пожежі усіма наявними засобами.

Основні вимоги щодо пожежної безпеки в навчальних закладах

(витяг з наказу МОН України від 15.08.2016р. №974 «Про затвердження Правил пожежної безпеки для навчальних закладів та установ системи освіти України»)

1. Території закладів та установ слід постійно утримувати в чистоті. Відходи паливних матеріалів, опале листя і суху траву необхідно регулярно прибирати і вивозити з території у спеціально відведені місця.

2. Дороги, проїзди та проходи до будівель, споруд, пожежних вододжерел, а також підступи до пожежного інвентарю, обладнання та засобів пожежогасіння мають бути завжди вільними, утримуватися справними, взимку очищатися від снігу.

3. Протипожежні відстані між будівлями, спорудами, відкритими майданчиками для зберігання матеріалів, устаткування забороняється захаращувати, використовувати для складування матеріалів, устаткування, стоянки автотранспорту, встановлення тимчасових будівель і споруд.

4. Розводити багаття, спалювати сміття, користуватися відкритим вогнем на відстані не менше 30 м від будівель та споруд, викидати незагашене вугілля забороняється. В окремих випадках для

приготування їжі на відкритому вогні дозволяється зменшувати відстань до 5 м за наявності спеціально обладнаного вогнища та огороження місця застосування відкритого вогню негорючими конструкціями на максимальну висоту можливого полум'я.

У всіх випадках забороняється залишати без догляду джерела відкритого вогню.

5. Забороняється тютюнопаління у приміщеннях закладів та установ.

6. Усі будівлі, приміщення та споруди закладів та установ повинні постійно утримуватися в чистоті.

7. Для всіх будівель та приміщень виробничого, складського призначення і лабораторій закладів та установ повинна бути визначена категорія щодо вибухопожежної та пожежної небезпеки, написи про такі відомості повинні розміщуватися на вхідних дверях ззовні та усередині приміщення.

8. У кожному приміщенні закладу та установи повинна бути розміщена табличка, на якій вказано прізвище відповідального за пожежну безпеку, номер телефону найближчого пожежно-рятувального підрозділу, а також інструкція з пожежної безпеки.

9. Вимоги пожежної безпеки для будинків, приміщень, споруд, евакуаційних шляхів і виходів визначено у [пункті 2](#) розділу III Правил пожежної безпеки.

10. Під час перебування учасників навчально-виховного процесу в будівлях дозволяється двері евакуаційних виходів замикаати лише зсередини за допомогою запорів (засувів, крЮчків тощо), які легко (без ключів) відмикаються.

11. У приміщеннях, де перебувають діти, покриття повинно кріпитися до підлоги (крім дошкільних навчальних закладів) та мати помірну димоутворювальну здатність.

12. Будівлі закладів та установ повинні бути обладнані засобами оповіщення людей про пожежу. Для оповіщення можуть бути використані:

внутрішня телефонна та радіотрансляційна мережі;

спеціально змонтовані мережі мовлення;

дзвінки та інші звукові сигнали.

13. Розміщення акумуляторних у будівлях, де перебувають діти, а також у підвальних і цокольних приміщеннях не дозволяється.

14. У будівлях закладів та установ не дозволяється:

розміщувати людей у мансардних приміщеннях, а також на поверхах (будівлях), не забезпечених двома евакуаційними виходами;

здійснювати перепланування приміщень без урахування будівельних норм і правил;

установлювати ґрати та інші незнімні сонцезахисні, декоративні та архітектурні пристрої на вікнах приміщень, де перебувають учасники навчально-виховного процесу, сходових клітках, у коридорах, холах та вестибюлях. У разі необхідності встановлення на вікнах приміщень ґрат (кабінет інформатики, інші приміщення з обладнанням, що має матеріальну цінність), вони повинні розкриватися, розсуватися або зніматися, під час перебування в цих приміщеннях людей ґрати мають бути відчиненими;

знімати дверні полотна в отворах, що з'єднують коридори зі сходовими клітками, та двері евакуаційних виходів;

застосовувати з метою опалення нестандартні (саморобні) нагрівальні пристрої;

використовувати електроплитки, кип'ятильники, електрочайники, газові плити тощо для приготування їжі, за винятком спеціально обладнаних приміщень;

захарашувати шляхи евакуації;

установлювати дзеркала та влаштовувати фальшиві двері на шляхах евакуації;

влаштовувати на шляхах евакуації пороги, виступи, турнікети, розсувні, підйомні двері та інші пристрої, що перешкоджають евакуації людей;

здійснювати вогневі, електрогазозварювальні та інші види пожежонебезпечних робіт у будівлях у разі наявності в їх приміщеннях людей;

застосовувати для освітлення свічки, газові лампи і ліхтарі;

здійснювати відігрівання труб системи опалення, водопостачання, каналізації тощо із застосуванням відкритого вогню (з цією метою використовують гарячу воду, пару чи нагрітий пісок);

зберігати на робочих місцях, у шафах та залишати в кишенях спецодягу використані обтиральні матеріали;

залишати без нагляду ввімкнені в мережу електроприлади.

15. Вогневі та зварювальні роботи можуть виконуватися тільки з письмового дозволу керівника закладу та установи з оформленням наряду-допуску. Ці роботи мають проводитися згідно з вимогами правил пожежної безпеки під час проведення зварювальних та інших вогневих робіт і [розділу VII](#) Правил пожежної безпеки.

16. Користуватися прасками в закладах та установах дозволяється лише в спеціально відведених приміщеннях під наглядом працівника закладу та установи.

17. Усі будівлі і приміщення закладів та установ мають бути забезпечені первинними засобами пожежогасіння.

18. Після закінчення занять у групах, класах, кабінетах, лабораторіях, аудиторіях, майстернях, інших приміщеннях вихователі, учителі, викладачі, лаборанти, майстри виробничого навчання та інші працівники закладу або установи повинні оглянути приміщення, усунути виявлені недоліки і зачинити приміщення, знеструмивши електромережу.

Дії у випадку пожежі.

У разі виявлення пожежі (ознак горіння) необхідно:

- негайно повідомити про це телефоном (101) пожежно-рятувальну службу, назвавши при цьому адресу об'єкта та вказавши кількість поверхів будівлі, місце виникнення пожежі, обстановку на пожежі, наявність людей та повідомивши своє прізвище;

- вжити (у разі можливості) заходів щодо евакуації людей, гасіння (локалізації) пожежі та збереження матеріальних цінностей;

- якщо пожежа виникла в лікарні, повідомити про неї керівника або відповідну компетентну посадову особу;

- у разі необхідності викликати інші аварійно-рятувальні служби;

- при наявності потерпілих надати домедичну допомогу і викликати "швидку медичну допомогу" (103);

- для захисту від диму використовувати засоби індивідуального захисту органів дихання, як виняток, на короткий термін - вологі пов'язки;

- рухатися до виходу повзком або пригнувшись, при можливості накрити голову щільною тканиною;

- шукати людей, які залишилися, в коридорах, поблизу вікон і дверей.

16. Дії у разі виникнення аварій та надзвичайних ситуацій природного характеру.

16.1. Паводки, повені, катастрофічні затоплення.

Паводок - короткочасне і неперіодичне підняття рівня води в річці, що виникає в результаті швидкого танення снігу при відлизі, льодовиків, рясних дощів, пропусків води з водосховищ. Паводок може викликати повінь.

Підтоплення можуть виникати несподівано і тривати від декількох хвилин до 2-3 годин і більше. При виникненні підтоплення можливі перебої в роботі об'єктів життєзабезпечення, перебої чи відключення енергопостачання, зупинка руху і аварії за участю громадського і особистого транспорту, uszkodження або руйнування будівель і споруд, промислових і сільськогосподарських підприємств, блокування людей в підвальних і заглиблених приміщеннях, в громадському і особистому транспорті, uszkodження комунікацій, небезпека поразки електричним струмом, загроза життя і здоров'ю людей.

Повінь - значне затоплення водою місцевості в результаті підйому рівня води в річці, озері або морі, що викликається різними причинами. Повінь на річці виникає від різкого зростання кількості води внаслідок танення снігу або льодовиків, розташованих в її басейні, а також в результаті випадання рясних опадів. Повені нерідко викликаються підвищенням рівня води в річці внаслідок того, що захаращується русла льодом при льодоході (затору) або унаслідок закупорювання русла під нерухомим крижаним покривом скупченнями внутрішньоводного льоду і утворення крижаної пробки (зажора). Повені можуть бути обумовлені також проривами гребель.

Катастрофічне затоплення - це гідродинамічне лихо, яке є результатом руйнування штучної чи природної греблі і полягає в стрімкому затопленні хвилею прориву нижче розташованої місцевості і виникненні повені.

Катастрофічне затоплення поширюється зі швидкістю хвилі прориву і призводить через якийсь час після прориву греблі до затоплення великих територій шаром води від 0,5 до 10 м і більше. Утворюються зони затоплення.

Час, протягом якого затоплені території можуть знаходитися під водою, коливається від 4 годин до декількох діб.

При отриманні попередження про загрозу затоплення внаслідок виходу з русел великих та малих річок або внаслідок руйнування гребель водосховищ і виникнення катастрофічного затоплення, слід дотримуватися встановленого порядку, без зволікання вийти у безпечні та підвищені місця.

Дії в разі загрози виникнення паводку, повені, катастрофічного затоплення.

- Уважно прослуховувати інформацію та повідомлення про надзвичайну ситуацію та інструкцію про порядок дій.

- Зберігати спокій, попередити оточуючих, надати необхідну допомогу інвалідам, дітям і людям похилого віку.

- Дізнатися у місцевих органів державної влади та органів місцевого самоврядування про місце збору мешканців для евакуації і готуватися до неї.

- Підготувати документи, одяг, найнеобхідні речі, запас продуктів харчування і медикаментів на декілька днів. Скласти усе до валізи і зберігати у водонепроникному пакеті.

- Від'єднати всі електричні прилади від електромережі і вимкнути газ.

- Перенести найбільш коштовні речі і продукти харчування на верхні поверхи або підняти на верхні полиці.

Якщо будинок або споруда потрапляє в зону можливого підтоплення, рекомендується прийняти попереджувальні заходи:

- створити ущільнення в притворах дверей і вікнах підвальних, цокольних і перших поверхів;

- очистити від сміття водоскидні канали в районі будинку або споруди;

- закрити вентиляційні отвори в підвальних приміщеннях з метою попередження вступу зовнішніх поверхневих вод;

- звільнити підвали від майна і продовольства;

- заготовити мостки, дошки і опори до них для облаштування проходів до будинку і надвірних будівель на підтоплюваних ділянках;

- заздалегідь скласти перелік документів, особистих речей і майна, необхідних у разі евакуації;

- укласти в рюкзак необхідні теплі речі, дводобовий запас продуктів харчування та води.

Дії в зоні раптового затоплення під час повені, паводку.

- Зберігати спокій і уникати паніки.

- Швидко зібрати особисті документи, цінності, ліки, продукти й інші необхідні речі.

- Надати необхідну допомогу дітям, інвалідам, людям похилого віку і підготуватися до евакуації.

- За можливістю негайно залишити зону затоплення.

- Перед виходом з будинку вимкнути електро- і газопостачання. Закрити вікна і двері, якщо є час - закрити вікна і двері першого поверху дошками.

- Перевірити, чи немає поблизу потерпілих, надати по можливості їм допомогу.

- Піднятися на верхні поверхи або горищні приміщення.

- До прибуття рятувальників залишатися на верхніх поверхах, даху, деревах або інших піднесеннях, сигналізувати рятувальникам, щоб у них була можливість швидко вас знайти.

- Потрапивши у воду, зняти з себе важкий одяг і взуття, відшукати поблизу предмети, за допомогою яких можна протриматися на воді до часу, поки надійде допомога.

В разі загрози масштабного затоплення проводитиметься евакуація населення. Громадяни повинні прибути у вказаний час на місце збору і мати особисті документи, речі першої необхідності, ліки, невеликий запас продуктів харчування та питної води.

Евакуація проводиться, зазвичай, у найближчі населені пункти, що перебувають поза зоною затоплення. Евакуйованих розташовують у громадських будівлях, а також у помешканнях жителів цього населеного пункту.

Дії під час рятувальних робіт.

- Проявляти витримку і самовладання, суворо дотримуватися вимог рятувальників.
- Не переповнювати рятувальні засоби (катери, човни, плоти та інші плавзасоби), оскільки це загрожуватиме безпеці рятувальників і врятованих.
- Потрапивши у воду, слід скинути з себе важкий одяг та взуття, відшукати поблизу предмети, що височать над водою або плавають, скористатися ними до прибуття допомоги.

16.2. Снігові бурі, урагани, смерчі та інші стихійні лиха.

Ураган – це атмосферний вихор великих розмірів зі швидкістю вітру до 120 км на годину, а в приземному шарі – до 200 км/год.

Буря – це тривалий, дуже сильний вітер зі швидкістю, яка більша 20 метрів на секунду. Вона звичайно спостерігається при проходженні циклону й супроводжується сильним хвилюванням на морі, озерах, річках та руйнуваннями на суші.

Смерч – атмосферний вихор, що виникає у грозовій хмарі й поширюється долілиць, часто до самої поверхні Землі у вигляді темного хмарного рукава або хобота, діаметром у десятки і сотні метрів.

В цілому, небезпека для людей при таких природних явищах полягає в руйнуванні дорожніх і мостових покриттів, споруджень, повітряних ліній електропередачі й зв'язку, наземних трубопроводів, а також ураженню людей уламками зруйнованих споруджень, осколками скла, що летять із великою швидкістю. Крім того, люди можуть загинути й одержати травми у випадку повного руйнування будинків. При сніжних і курних бурях небезпечні сніжні замети й скупчення пилу (“чорні бурі”) на полях, дорогах і населених пунктах, а також забруднення води.

Основними ознаками виникнення ураганів, бур і смерчів є:

- посилення швидкості вітру й різке падіння атмосферного тиску;
- зливові дощі й штормовий нагін води;
- бурхливе випадання снігу й ґрунтового пилу.

Отримавши повідомлення про загрозу снігової бурі, урагану, смерчу необхідно:

- зібрати працівників, довести до них обстановку та поставити завдання у відповідності до розпорядження місцевого штабу ЦЗ;
- організувати герметизацію приміщень;
- організувати укріплення окремих елементів будинків і споруд;
- підготувати засоби аварійного освітлення;
- створити запас питної води, продуктів харчування;
- під час бурі або інших стихійних лих заборонити вихід людей із приміщення;
- перейти з легких будівель у більш міцні будинки або в захисні спорудження цивільного захисту.

Дії під час урагану, бурі, смерчу.

Якщо ураган (буря, смерч) застали Вас у приміщенні, відійти від вікон і зайняти безпечне місце біля стін внутрішніх приміщень, у коридорі, біля вбудованих шаф, у ванних кімнатах, туалетах, коморах, у міцних шафах, під столами. Відключити електроенергію, закрити крани на газових мережах.

У темний час доби використовувати ліхтарі, лампи, свічки; включити радіоприймач для одержання інформації органів з питань надзвичайних ситуацій та цивільного захисту населення; по можливості, перебувати в заглибленому укритті, у сховищах і т.п.

Якщо ураган, буря або смерч застали на вулицях населеного пункту, слід триматися якнайдалі від легких будівель, будинків, мостів, естакад, ліній електропередачі, щогл, дерев, рік, озер і промислових об'єктів. Для захисту від уламків, що летять, і осколків скла використовувати аркуші фанери, картонні й пластмасові ящики, дошки й інші підручні засоби. Слід намагатися швидше вкритися в підвалах, льохах і протирадіаційних укриттях, якщо такі є у населених пунктах. Не заходити в ушкоджені будинки, тому що вони можуть обрушитися при нових поривах вітру.

Під час сніжної бурі ховатися в будинках. Якщо опинилися у полі або на міжсільській дорозі, виходити на магістральні дороги, які періодично розчищаються і де більша ймовірність надання допомоги. При курній бурі закрити обличчя марлевою пов'язкою, хусткою, шматком тканини, а очі – окулярами.

При надходженні сигналу про наближення смерчу необхідно негайно зійти в укриття, підвал будинку або льох, або вкритися під ліжком і іншими міцними меблями – ніщо інше не допоможе. Якщо смерч застане на відкритій місцевості, слід укриватися на дні дорожнього кювету, у ямах, ровах, вузьких ярах, щільно притискаючись до землі, закривши голову одягом або гілками дерев. Потрібно лягти максимально низько. Не залишатися в автомобілі, слід негайно виходити з нього й укриватися, як зазначено вище.

Після відходу головної небезпеки, після припинення стихійного явища необхідно з'ясувати, чи не має навколо поранених людей, чи не потрібна комусь невідкладна допомога.

17. Дії у разі виникнення деяких інших аварій та надзвичайних ситуацій.

17.1. Забруднення ртуттю.

Ртуть - метал сріблясто-білого кольору, у звичайних умовах легко рухома рідина, що при ударі поділяється на дрібні кульки, у 13,5 разів важча за воду. Температура плавлення - + 38,9 С. З підвищення температури випаровування ртуті збільшується.

Пари ртуті та її сполуки дуже отруйні.

З попаданням до організму людини через органи дихання ртуть акумулюється та залишається там на все життя.

Встановлена максимально допустима концентрація парів ртуті для житлових і робочих приміщень – 0,0003 мг/м.

Концентрація парів ртуті в повітрі понад 0,2 мг/м викликає гостре отруєння організму людини.

Симптоми:

Гостре отруєння проявляються через 8-24 години, починається загальна слабкість, головний біль та підвищується температура. Згодом – болі в животі, розлад шлунка, хворіють ясна.

Хронічне отруєння є наслідком вдихання малих концентрацій парів ртуті протягом тривалого часу. Ознаками такого отруєння є зниження працездатності, швидка стомлюваність, послаблення пам'яті і головний біль, в окремих випадках можливі катаральні прояви з боку верхніх дихальних шляхів, кровотечі ясен, легке тремтіння рук та розлад шлунка.

Тривалий час ніяких ознак може й не бути, але потім поступово підвищується стомлюваність, слабкість, сонливість – головний біль, апатія й емоційна нестійкість. Починає порушуватися мова, тремтять руки, а у важких випадках – ноги і все тіло. Ртуть уражає нервову систему, а тривалий вплив її викликає навіть божевілля.

Боротьба з великою кількістю ртуті та її парів дуже складна. Хіміки називають її **демеркуризацією**.

Демеркуризація може проводитися двома способами:

хіміко-механічним – механічний збір кульок ртуті з подальшою обробкою забрудненої поверхні хімічними реагентами (після такого способу обробки приміщення потребує посиленого провітрювання);

механічним – механічний збір кульок ртуті з поверхні з наступною заміною підлоги, штукатурки або капітальним ремонтом будівлі (цей спосіб може застосовуватися разом з хіміко-механічним).

Якщо виявлено кульки ртуті в будь якому місці, слід негайно сповістити про це адміністрацію ліцею, місцеві органи з питань надзвичайних ситуацій та цивільного захисту населення або поліцію.

Дії персоналу при забрудненні приміщення ртуттю.

Якщо в приміщенні розбито ртутний термометр:

- Вивести з приміщення всіх людей.
- Відчинити настіж усі вікна у приміщенні.
- Максимально ізолювати від людей забруднене приміщення, щільно зачинити всі двері.
- Захистити органи дихання хоча б вологою марлевою пов'язкою.
- Негайно починати збирати ртуть: зібрати спринцівкою великі кульки і відразу скинути їх у скляну банку з розчином (2 г перманганату калію на 1 літр води), більш дрібні кульки збирати щіточкою на папір і теж скинути в банку. Банку щільно закрити кришкою. Використання пілососа для збирання ртуті – забороняється.

- Вимити забруднені місця мильно-содовим розчином (400 грамів мила і 500 грамів кальцінованої соди на 10 літрів води) або розчином перманганату калію (20 грамів на 10 літрів води).

- Зачинити приміщення після обробки так, щоб не було сполучення з іншими приміщеннями, і провітруйте протягом трьох діб.

- Утримувати в приміщенні, по можливості, температуру не нижче 18 – 20 градусів С для скорочення термінів обробки протягом проведення всіх робіт.

- Вичистити та промити мийним чорним розчином марганцівки підошви взуття, якщо наступили на ртуть.

Якщо ртуті розлито більш, ніж у термометрі:

- Зберігати спокій, уникати паніки.

- Вивести з приміщення всіх людей, надати допомогу дітям, інвалідам та людям похилого віку – вони підлягають евакуації в першу чергу.

- Захистити органи дихання хоча б вологою марлевою пов'язкою.

- Відчинити настіж усі вікна.

- Ізолювати максимально забруднене приміщення, щільно зачинити всі двері.

- Швидко зібрати документи, цінності, ліки, продукти та інші необхідні речі.

- Вимкнути електрику перед виходом з будинку.

- негайно викликати фахівців через місцевий державний орган з питань надзвичайних ситуацій та цивільного захисту населення. У крайньому випадку – зателефонувати в поліцію.

17.2. Аварії на мережах газозабезпечення.

При виявленні запаху газу в приміщеннях, підвалах, під'їздах, у дворі або на вулиці необхідно:

- повідомити аварійну службу;

- організувати провітрювання приміщень шляхом відкривання вікон і дверей;

- організувати чергування біля входів у приміщення з метою недопущення заходу до приміщення людей до приїзду бригади аварійної газової служби;

- при прибутті бригади аварійної газової служби діяти за їх вказівками.

- вжити заходів щодо виведення людей із загазованого середовища та при появі відкритого вогню або іскри;

- до прибуття аварійної бригади організувати в приміщенні протяг.

У загазованому приміщенні:

Для запобігання виникнення іскріння, яке може привести до вибуху (загорання газоповітряної суміші), забороняється:

- вмикати і вимикати електричні прилади (освітлення, печі, каміни, праски, телевізори, магнітофони, радіо, дрилі та інші);

- користуватися електричними і акумуляторними ліхтарями, які не мають вибухонебезпечного виконання;

- користуватися електродзвоником;

- дзвонити по телефону;

- виконувати дії з металевими предметами (для виключення удару один об одного);

- користуватися відкритим вогнем (запалювати сірники або запальничку, палити).

17.3. Надзвичайна ситуація епідемічного характеру.

У разі виникнення і розповсюдження групових та масових інфекційних захворювань необхідно:

- забезпечити виконання заходів та рекомендацій органів охорони здоров'я по профілактиці попереджень інфекційних захворювань;

- посилити контроль за дотриманням гігієни та протиепідемічного режиму в лікарні з метою активного виявлення захворювань;

- у разі захворювання працівника або ліцеїста негайно ізолювати його та організувати обстеження;

- забезпечити захист продуктів харчування та питної води від зараження;

- організувати лабораторну перевірку питної води та продуктів харчування;

- щоденно проводити дезінфікування приміщень, звернути особливу увагу на приміщення харчоблоку і побутові приміщення.

17.4. Правила безпечної поведінки при землетрусі.

До значних руйнувань призводять землетруси силою більше 5 балів.

Під час землетрусу можна встигнути вийти з будинку, якщо ви перебуваєте на 1-2 поверхах.

У приміщенні необхідно переховуватися в проїмах внутрішніх дверей, в арках капітальних стін. Не слід залишатися в зовнішніх кімнатах.

На відкритій місцевості необхідно триматися на безпечній відстані від ліній електропередач, великих будівель, мостів, підприємств.

Як діяти, опинившись під завалом у зруйнованому будинку:

- покликати на допомогу;
- якщо хтось відгукнувся, повідомити, про своє місце знаходження і що сталося. Спокійно чекати, поки розберуть завал;
- якщо вас ніхто не чує, спробувати вивільнити руки і ноги;
- відтак роздивитися, якими предметами вас завалило;
- якщо предмети не надто важкі, слід обережно розбирати завал. Намагайтеся не зачепити те, на чому все тримається;
- якщо не видно, чим вас завалило, або предмети, які на вас впали, дуже важкі, терпляче кличте на допомогу кілька годин;
- якщо ніхто не чує, почати дужче розбирати завал;
- звільнившись, оглянути себе. Якщо необхідно, надати собі допомогу: зупинити кровотечу, зафіксувати зламану кінцівку;
- якщо не має змоги вибратися з будинку, слід сповістити про себе (якщо є можливість, скористуватися телефоном мобільного зв'язку, стукати по трубах і батареях опалення, голосно кликати на допомогу);

- очікуючи допомоги, слід намагатися уникнути переохолодження: при можливості - постелити щось на підлогу, лягти на бік, підклавши під себе руку, коліна підтягнути до грудей.

18. Залежно від існуючої або прогнозованої обстановки з питань цивільного захисту та надзвичайних ситуацій в ліцеї може бути встановлено один з чотирьох режимів функціонування об'єктової ланки функціональної або територіальної підсистеми єдиної державної системи цивільного захисту:

- режим повсякденного функціонування;
- режим підвищеної готовності;
- режим надзвичайної ситуації;
- режим надзвичайного стану.

Режими встановлюються органами виконавчої влади, а у окремих випадках на території закладу – начальником ліцею.

18.1. Режим повсякденного функціонування єдиної державної системи цивільного захисту встановлюється за умов нормальної виробничо-промислової, радіаційної, хімічної, сейсмічної, гідрогеологічної, гідрометеорологічної, техногенної та пожежної обстановки та за відсутності епідемій, епізоотій, епіфітотій.

В режимі повсякденного функціонування здійснюється поточне і перспективне планування, організується поточне і перспективне планування, організується і забезпечується виконання заходів повсякденного режиму роботи.

18.2. У разі загрози виникнення надзвичайної ситуації за рішенням відповідно Кабінету Міністрів України, Ради міністрів Автономної Республіки Крим, обласних, Київської чи Севастопольської міських державних адміністрацій для єдиної державної системи цивільного захисту у повному обсязі або частково для окремих її територіальних підсистем тимчасово встановлюється **режим підвищеної готовності**.

Отримавши розпорядження про перевід в режим підвищеної готовності, начальник (адміністрація) ліцею:

- збирає працівників, доводить до них обстановку і ставить завдання згідно з отриманим розпорядженням;
- вводить цілодобове чергування працівників;

- уточняє заходи на готовність у режимі надзвичайної ситуації;
- організовує приведення у готовність підвальні та інші заглиблені приміщення;
- організовує видачу протигазів, індивідуальних протихімічних пакетів, медичних аптечок на пункті видачі та зосереджує їх у складі;
- проводить підготовчі заходи по введенню режиму світломаскування;
- проводить профілактичні заходи протипожежного захисту;
- доповідає вищому штабу ЦЗ про виконані заходи.

18.3. У разі виникнення надзвичайної ситуації за рішенням відповідно Кабінету Міністрів України, Ради міністрів Автономної Республіки Крим, обласних, Київської чи Севастопольської міських державних адміністрацій для єдиної державної системи цивільного захисту у повному обсязі або частково для окремих її територіальних підсистем тимчасово встановлюється **режим надзвичайної ситуації**.

При введенні режиму надзвичайної ситуації начальник (адміністрація) ліцею:

- доводить до працівників закладу обстановку і ставить завдання згідно з отриманим розпорядженням;
- переводить керівний склад ліцею на цілодобовий режим роботи;
- уточняє заходи на готовність у режимі надзвичайного стану;
- організує виготовлення ВМП (ватно-марлева пов'язка) на всіх працівників;
- організовує приведення у готовність підвальні та інші заглиблені приміщення;
- доповідає вищому штабу ЦЗ про виконані заходи.

18.4. **Режим надзвичайного стану** для єдиної державної системи цивільного захисту у повному обсязі або частково для окремих її територіальних підсистем тимчасово встановлюється у межах території, на якій введено правовий режим надзвичайного стану відповідно до Закону України "Про правовий режим надзвичайного стану".

При введенні режиму надзвичайного стану начальник (адміністрація) ліцею:

- доводить до працівників обстановку і ставить завдання про виконання заходів по переводу в режим надзвичайного стану;
- організовує видачу працівникам засобів індивідуального захисту;
- уточняє заходи по евакуації;
- проводить заходи по забезпеченню світломаскування;
- доповідає вищому штабу ЦЗ про виконані заходи.

19. Захист населення від небезпечних факторів.

19.1. Колективний спосіб захисту населення.

Колективні засоби захисту населення – це інженерні споруди або об'єкти, що створені для захисту населення. Укриття в захисних спорудах - один з основних способів захисту населення. Засоби колективного захисту забезпечують найбільш повний захист людей від дії вражаючих факторів. Ці захисні споруди поділяються на герметичні, протирадіаційні та найпростіші сховища.

Герметичні сховища створюються для захисту людей, розгортання захищених медичних стаціонарів та пунктів керування. Вони захищають від вражаючої дії ядерної зброї, звичайних засобів ураження, СДОР, БЗ.

За захисними властивостями сховища поділяються на класи з відповідними коефіцієнтами захисту. Окрім того сховища поділяються за можливістю їх створення, місткістю та місцем розташування.

В сховищах передбачаються системи забезпечення повітрям, електроенергією, опаленням, водопостачанням, вони мають каналізацію, зв'язок та систему оповіщення.

Існують **сховища спеціального типу**, що створюються для укриття (захисту) нетранспортабельних хворих. В них є приміщення для хворих, операційно-перев'язувальна, стерилізаційна, харчоблок. В таких сховищах передбачаються певні параметри мікроклімату та газового складу повітря. Забезпечується аварійний запас питної води.

Протирадіаційні укриття (ПРУ) – це захисні споруди, що забезпечують захист населення від вражаючої дії іонізуючого випромінювання та, частково, ударної хвилі.

Найпростіші укриття – це споруди, що забезпечують захист людей від світлового випромінювання, ударної хвилі, а також знижують вплив іонізуючого випромінювання. До них відносять щілини, траншеї, а також інші заглиблені споруди.

Нормами проектування передбачається будівництво сховищ та протирадіаційних укриттів місткістю не менше 150 чоловік. Сховища і ПРУ розміщують у підвальних приміщеннях будівель і споруд. Будівництво окремо розміщених захисних споруд допускається при неможливості обладнання вбудованих.

Для забезпечення швидкого заповнення сховищ їх розміщують у безпосередній близькості від місць зосередження людей на відстані 400-500 м.

Для ПРУ радіус збору може збільшуватись до 1000 м у прогнозованих зонах слабких руйнувань, а за межами цих зон – до 3000 м.

Крім того, у якості сховищ можуть використовуватись **шахти, гірські виробітки, метрополітени.**

19.2. Індивідуальні способи захисту населення.

За принципом захисної дії засоби індивідуального захисту органів дихання поділяються на фільтруючі та ізолюючі.

До засобів індивідуального захисту органів дихання фільтруючого типу відносяться фільтруючі протигази ГП-5, ГП-7, респіратори, ватно-марлеві пов'язки.

Фільтруючі протигази призначені для захисту органів дихання, обличчя та очей від отруйних і радіоактивних речовин та бактеріальних засобів.

Принцип дії фільтруючого протигазу ґрунтується на ізоляції органів дихання від забруднюючого навколишнього середовища й очищення вдихнутого повітря від токсичних аерозолів і парів у фільтруючо-поглинаючій системі, які з'єднані між собою безпосередньо або за допомогою з'єднувальної трубки.

При використанні протигазу необхідно:

Надіти сумку з протигазом через праве плече так, щоб вона була на лівому боці.

Відрегулювати за допомогою пряжки довжину плечового рем'я так, аби його краї опинилися на рівні талії.

Затримати дихання, заплющити очі, вийняти шолом-маску, взяти її обома руками так, щоб великі пальці були ззовні, а решта - всередині.

Прикласти в нижню частину шолома підборіддя, різким рухом рук вгору і назад, натягнути шолом-маску на голову так, щоб не було складок, а окуляри розмістилися на рівні очей;

Видихнути повітря, відкрити очі, продовжувати дихати.

Респіратори використовуються для захисту органів дихання від радіоактивного пилу (Р-2), від парів і газів на виробництві із СДОР (РПГ-67, РУ-60, РУ-60МУ).

Респіратор Р-2 - це фільтруюча напівмаска з двома вдихальними клапанами й одним видихальним, кріпленням.

Ізолюючі засоби індивідуального захисту органів дихання призначені для захисту органів дихання, очей та обличчя від шкідливих речовин у повітрі в умовах ізоляції органів дихання від навколишнього середовища.

До цих засобів захисту органів дихання відносяться ізолюючі дихальні апарати типу ПП-4, ПП-5.

ПП-4 призначені для захисту органів дихання, шкіри, обличчя та очей від речовин будь-якої концентрації і сили дії.

РОЗРОБЛЕНО:

Помічник начальника ліцею з режиму –
особа з питань цивільного захисту

Метель В.О.

ПОГОДЖЕНО:

Заступник начальника ліцею з
навчально-виховної роботи

Палагута О.Г.